

I N F O R M A C I J A

O IMPLEMENTACIJI ALTERNATIVNE SANKCIJE RAD ZA OPĆE DOBRO NA SLOBODI U 2016. GODINI

DIO I – UVOD

Prema evropskim standardima, oduzimanje slobode je posljednja opcija kod kažnjavanja za krivična djela. Evropski standardi daju prednost sankcijama i mjerama koje se izvršavaju u zajednici. Sankcije i mjere koje se izvršavaju u zajednici podrazumijevaju da se cijela kazna ili jedan dio kazne izvršava pod nadzorom i podrškom u zajednici.

Ove sankcije i mjere u zakonodavstvu u BiH između ostalih uključuju:

- Rad za opće dobro na slobodi,
- Uslovna osuda sa zaštitnim nadzorom i
- Uslovni otpust.

Kazna zatvora je samo jedna od više vrsta krivičnih sankcija koje se mogu izvršavati u jurisdikcijama BiH.

DIO DRUGI – RAD ZA OPĆE DOBRO NA SLOBODI

A. Pravni osnov

Pravni osnov za primjenu/implementaciju alternativne sankcije rad za opće dobro na slobodi na području Zeničko-dobojskog kantona su:

- Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj: 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16 i 75/17);
- Pravilnik o izvršavanju rada za opće dobro na slobodi (“Službene novine Zeničko-dobojskog kantona” broj: 1/13);
- Ostali podzakonski akti;
- Ugovori sa poslodavcima.

Prema odredbi člana 44. Krivičnog zakona FBiH ključne odrednice ove sankcije su :

- da Sud, uz pristanak osuđene osobe može zamijeniti kaznu zatvora do godinu dana radom za opće dobro;
- Rad za opće dobro izriče se srazmjerno kazni zatvora za period od najmanje 10, a najviše 90 radnih dana;
- Rad za opće dobro se izvršava u roku koji ne može biti kraći od mjesec dana ili duži od godine dana;
Rad za opće dobro se može izreći kao zamjena kazni zatvora i u slučajevima kada se kazna zatvora zamjenjuje novčanom kaznom;
- Upućivanje osuđenih lica na izvršavanje rada za opće dobro je odgovornost kantonalnih ministarstava nadležnih za pravosuđe.

B. Svrha (opća i posebna) rada za opće dobro na slobodi

Sve kazne propisane Krivičnim zakonom, a i rad za opće dobro na slobodi, kao svojevrsna sankcija, imaju jednaku svrhu kažnjavanja, a to je da se:

- izrazi društvena osuda učinjenog krivičnog djela;
- utiče na učinitelja da ubuduće ne učini krivična djela i potakne njegovo prevaspitanje;
- utiče na ostale da ne učine krivična djela i
- utiče na svijest građana o pogibeljnosti krivičnih djela i o pravednosti kažnjavanja učinitelja.

Posebna svrha rada za opće dobro na slobodi definisana članom 3. Pravilnika o izvršavanju rada za opće dobro na slobodi je da:

- uvažavajući opću svrhu krivično-pravnih sankcija, osuđeno lice, kojem je pod određenim uslovima i obavezama ograničena sloboda, *ne isključi iz društva*, već da, uz pomoć i nadzor društvene zajednice, dobrovoljno, ličnim postupcima, radom i odnosom prema posljedicama izazvanim počinjenim djelom, razvije svijest o štetnosti određenih ponašanja i odgovornosti za štetne posljedice.

C. Koristi za zajednicu i pojedinca

Rad za opće dobro kao alternativna sankcija, ostvarujući svrhu kažnjavanja, treba da rezultira pozitivne efekte i za zajednicu i osuđenu osobu. Kako je krivično djelo već učinjeno društvo je zainteresovano da se:

- postigne opća svrha krivično pravnih sankcija, odnosno da se kod pojedinačnog izvršioca ostvari svrha kažnjavanja i vaspitno djeluje (naravno ako se steknu uslovi za izricanje ove sankcije), kako bi razmislio o štetnosti svog ponašanja i ne bi ponovio djelo,
- spriječi pretrpanost zatvora, i time očuvaju osnovni standardi koji zatvori moraju imati,
- spriječi međusobni loš uticaj u zatvoru (spriječi kriminalna zaraza),
- spriječi isključenje osuđene osobe iz društva i porodice (očuvanje porodice kao nukleusa zdravog društva u svim segmentima),
- uštede troškovi zatvorskog izdržavanja kazni, koje bi pale na teret države (Federacije BiH),
- osuđena osoba, ukoliko je bila zaposlena ne ostane bez posla;
- dobrovoljnim izvršavanjem *besplatnog rada u korist šire zajednice* pod nadzorom države podstiče razmišljanje o štetnosti određenih oblika ponašanja i razvije osjećaj odgovornosti za štetne posljedice.

DIO TREĆI – IMPLEMENTACIJA RADA ZA OPĆE DOBRO NA SLOBODI

A. Nastavak implementacije u 2016. godini

Implementaciji alternativne sankcije u Ministarstvu za pravosuđe i upravu su prethodile aktivnosti od donošenja provedbenih propisa, obuke povjerenika, informisanje stručne i šire javnosti o alternativnoj sankciji, potpisivanje ugovora sa poslodavcima, i u konačnici sama realizacija upućivanjem na izvršavanje sankcije nakon izricanja presuda od strane sudova.

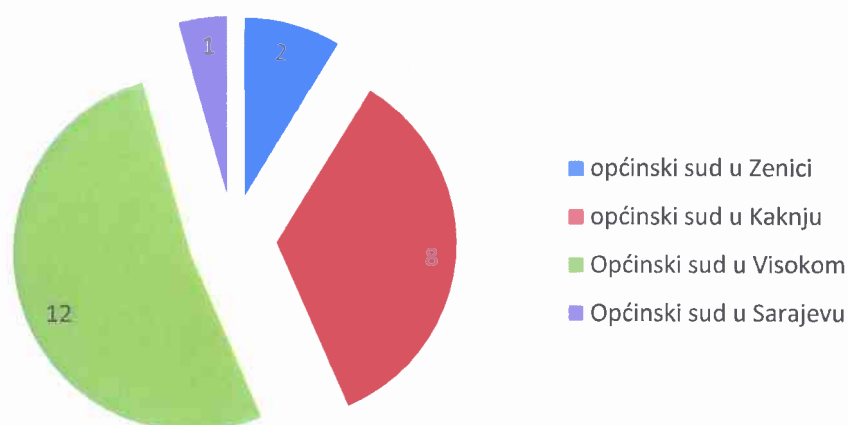
Obuka se fokusirala na sljedeće bitne teme radi implementacije rada za opće dobro od strane povjerenika:

- ✓ Svrha i ciljevi sankcija i mjera u zajednici;
- ✓ Proces provedbe rada za opće dobro na slobodi na području pojedinih kantona;
- ✓ Predstavljanje uloga ključnih aktera, te prava i obaveza osuđenih lica;
- ✓ Značaj povjerenika u primjeni rada za opće dobro na slobodi;
- ✓ Sadržaj i način definisanja individualnog programa izvršavanja rada za opće dobro;
- ✓ Osnovni principi postupanja prema osuđenim licima i načini ophođenja prema osuđenim licima i
- ✓ Sadržaj obaveznih evidencija i izvještaja.

B. Prikaz strukture presuda i statusa osuđenih lica

U toku 2016 godine, Ministarstvu za pravosuđe i upravu Zeničko-dobojskog kantona dostavljene su 23 presude kojima je uz pristanak osuđenog, kazna zatvora zamjenjena alternativnom sankcijom rad za opće dobro na slobodi.

1. Pregled izrečenih presuda (23) po općinskim sudovima

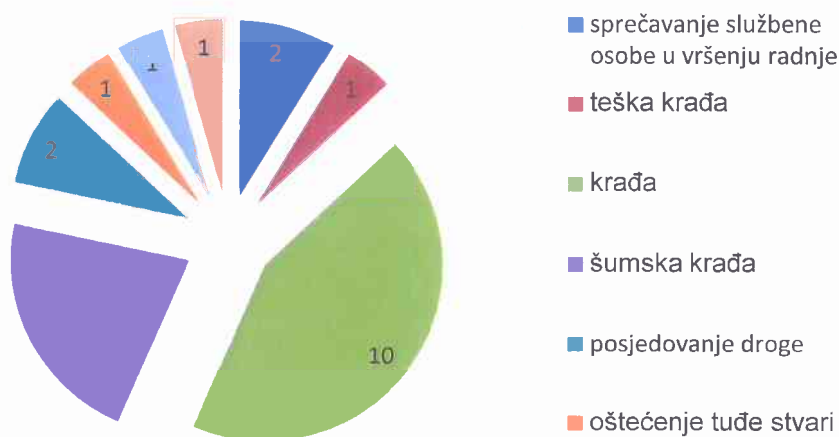

Najveći broj presuda od svih šest sudova na području Zeničko-dobojskog kantona kojima je kazna zatvora zamjenjena alternativnom sankcijom donio je Općinski sud u Visokom. Od 23 zaprimljene presude 11 je izvršeno (upućeno na rad).

12 presuda je vraćeno sudu zbog slijedećih razloga :

- ✓ nedostatka poslodavca
- ✓ otputovao/promjena adrese osuđene osobe
- ✓ odustanak/prekid
- ✓ neodazivanje po pozivu ministarstva
- ✓ ljekarsko (osuđena osoba nije mogla da snosi troškove ljekarskog uvjerenja) i
- ✓ drugi kanton.

2. Pregled presuda po krivičnim djelima

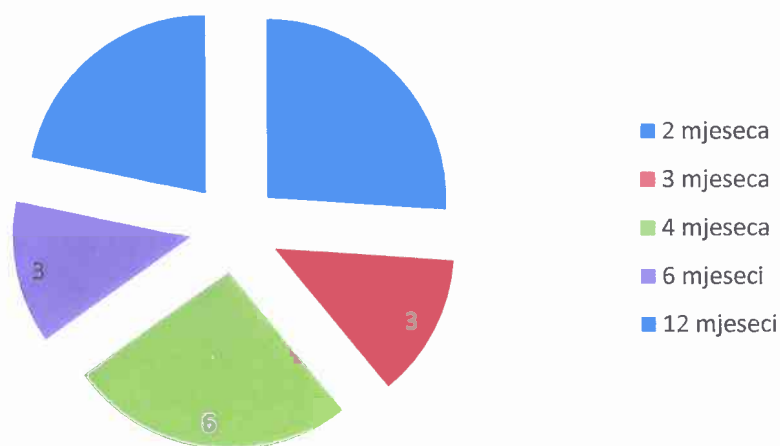

Kvalifikacija krivičnih djela za koja su osobe upućene na izvršenje rada za opće dobro na slobodi:

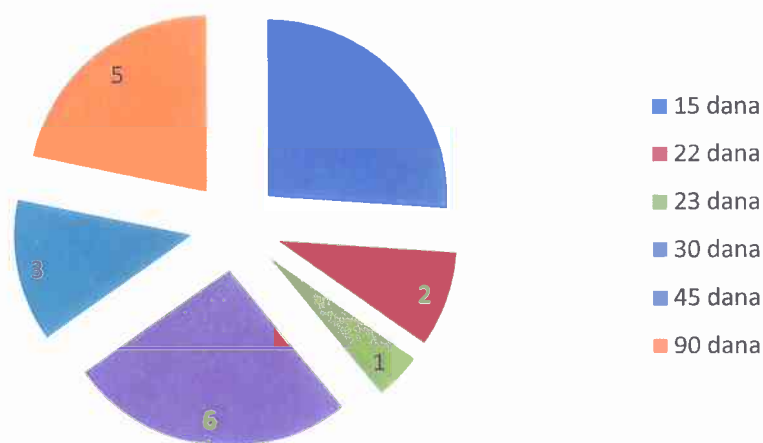
- Sprečavanje službene osobe u vršenju radnje;
- Teška krađa;
- Krađa;
- Šumska krađa;
- Posjedovanje i omogućavanje uživanja opojnih droga;
- Oštećenje tuđe stvari

U tabelama 3 i 4 prikazan je broj presuda prema broju mjeseci, odnosno dana zatvora koji su njima izrečeni.

3. Pregled presuda po izrečenim mjesecima zatvora

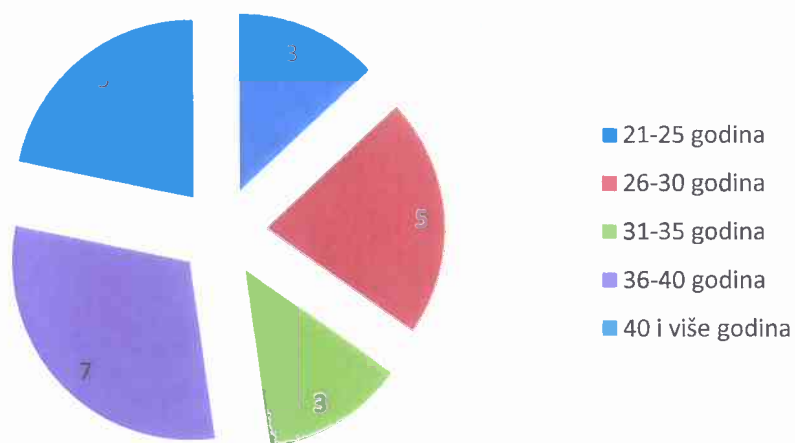
4. Pregled presuda po izrečenom broju dana zatvora

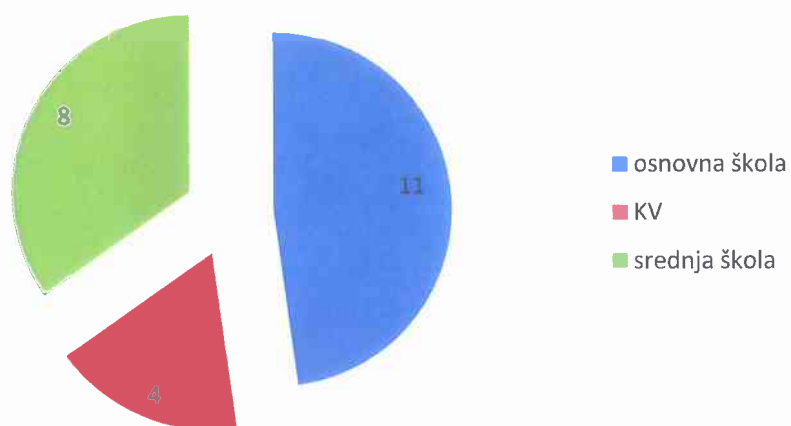
Status osuđenih osoba kojima je kazna zatvora zamjenjena radom za opće dobro na slobodi

- sve su osobe bile muškog pola i državljani BiH starosti u prosjeku 30 godina,
- većina su bili oženjeni ili u vanbračnoj zajednici, sa malodobnom djecom,
- najveći obrazovni nivo je za ovu skupinu bio SSS,
- bilo je 11 slučajeva osoba za koje je konstatovano da su bez završene osnovne škole,
- manje od pola nisu ili imala zanimanja ili nisu bili navedeni u presudi,
- većina osoba su bile nezaposlene 90% u momentu izricanja presude, a samo 1 osoba zaposlena,
- najveći broj slučajeva su sudovi konstatovali u presudama da je riječ o osobama slabijeg imovinskog stanja.

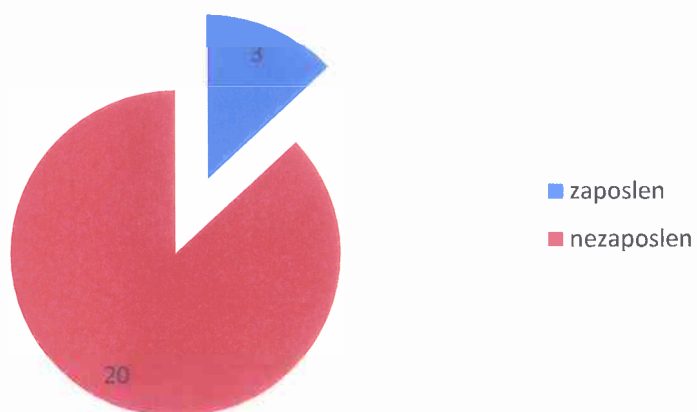
1. Pregled po dobu - procentualni pregled

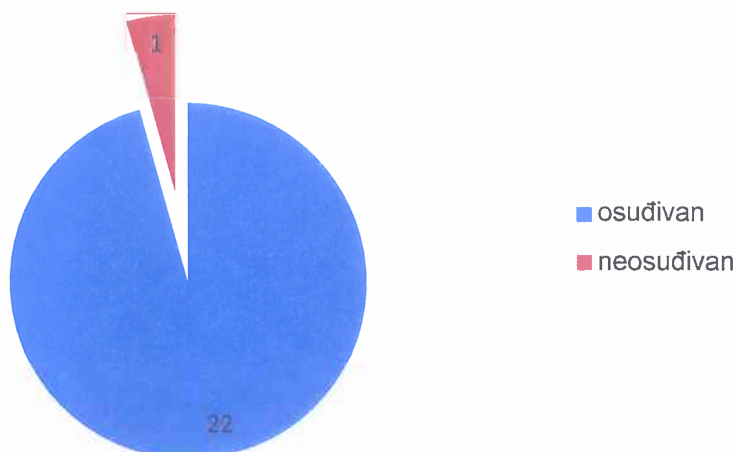
2. Pregled broja osuđenih po stručnoj spremi

3. Pregled broja osuđenih prema radnom statusu

4. Pregled broja osuđenih po prethodnoj osuđivanosti

Sve osobe izuzev njih osam su bile ranije osuđivane. Kako je kratak period implementacije ove sankcije, ne možemo još uvijek govoriti o recidivizmu osoba koje su izvršile rad za opće dobro na slobodi.

C. Zajedničke odrednice po kojem su se sudije odlučivale na ovu sankciju

- Starosna dob osuđenih, odnosno da je riječ o osobama mlađe životne dobi;
- Činjenica da su uglavnom nezaposlene osobe koji nemaju ili stalnog zaposlenja ili nikada nisu imali zaposlenje;
- Da je uglavnom riječ o osobama slabog ili srednjeg imovinskog stanja i da bi bi egzistencija porodice bila ozbiljno ugrožena njihovim odlaskom u zatvor;
- U pojedinim slučajevima bilo je riječ o osobama koje nisu ranije činila krivična djela ili koji nisu nakon počinjenja predmetnog krivičnog djela činili druga krivična djela;
- Svi su priznali krivicu tokom postupka;
- Može se konstatovati da će jedana od prednosti ove sankcije biti da će za većinu ova mjera omogućiti da, vjerovatno po prvi put, budu stavljeni u radno okruženje gdje se od njih očekuje ispunjavanje specificiranih radnih obaveza.

DIO IV – EKONOMSKI EFEKTI IMPLEMENTACIJE RADA ZA OPĆE DOBRO NA SLOBODI

Kao što smo naprijed naveli, pored opće i posebne svrhe koje se trebaju postići kod učinitelja krivičnog djela ali i za društvo u cjelini, primjena alternativne sankcije rad za opće dobro na slobodi ima i svoje ekonomske efekte, kako za Federaciju BiH, tako i za poslodavca kod kojeg osuđena lica izvršavaju besplatan rad.

A. Prikaz ekonomskih efekata

Implementacijom 11 presuda, Ministarstvo za pravosuđe i upravu ostvarilo je slijedeće ekonomske efekte:

Za Federaciju BiH

- u 11 implementiranih presuda izrečeno je 44 mjeseca zatvora
- 44 mjeseca x 30 dana je 1.320 dana zatvora
- 1320 dana zatvora x 100, 00 KM (cijena dana zatvora) predstavlja uštedu od **132.000,00 KM**

Za poslodavca

- 11 izvršenih presuda izrečeno 329 dana rada za opće dobro na slobodi
- 329 dana x 8 sati je 2.632 radnih sati
- 2.632 radnih sati x 2,05 KM (cijena satnice) predstavlja uštedu od **5.395,60KM**

Da su implemetirane 23 presude uštede bi bile:

Za Federaciju BiH

- u 23 izvršene presude izrečeno je 105 mjeseci zatvora
- 105 mjeseci x 30 dana je 3150 dana zatvora
- 3150 dana zatvora x 100, 00 KM (cijena dana zatvora) predstavlja uštedu od **315.000,00 KM**

Za poslodavca

- 23 izvršene presuda izrečeno 960 dana rada za opće dobro na slobodi
- 960 dana x 8 sati je 7680 radnih sati
- 7.680 radnih sati x 2,05 KM (cijena satnice) predstavlja uštedu od **15.744,00KM**

DIO V ZAKLJUČCI

- Sudovi su počeli sa izricanjem ove mjere iako su iskustva sudova u Zeničko-dobojskom kantonu različita;
- Omjeri izrečene kazne zatvora kazne i izrečenih dana rada za opće dobro na slobodi kod sudova se podudaraju,
- Većina osuđenih osoba su prvi put u radnom okruženju;
- Pored vraćanja duga zajednici stvara se i razvija radna navika;
- Pozitivna iskustva poslodavaca;
- Zakonski okvir nije u potpunosti riješio pitanje finansiranja direktnih troškova vezanih za implementaciju (naknada povjerenicima, ljekarsko uvjerenje, prevoz do mjesta rada).

DIO VI PLANIRANI SLJEDEĆI KORACI

- Proširivanje potencijalnih poslodavaca na širi spektar organizacija,
- Obuka povjerenika,
- Nastavak podrške povjerenicima kod izvršavanja mjere,
- Nastavak aktivnosti na podizanju svijesti stručne i opće javnosti o značaju ove sankcije,
- Vođenje podataka i izrada analiza prema postojećoj datoteci i prikupljanje informacija radi izrade periodičnih analiza primjene za područje Zeničko-dobojskog kantona i
- Rad na izradi brošure i priručnika za obuku i upoznavanje šire javnosti sa ovom sankcijom.

